

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för höjande av stödjordbrukens avkastning och för anpassning av deras livsmedelsproduktion efter tidsförhållandena.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 88 av herr *Sten* samt II: 153 av herrar *Ericsson* i Sörsjön och *Jonsson* i Haverö, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om vidtagande av åtgärder för höjande av stödjordbrukens avkastning och för anpassning av deras livsmedelsproduktion efter inträdda eller befarade tidsförhållanden samt att riksdagen måtte senare föreläggas förslag till anslag att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för verksamhetens bedrivande genom lämpligt organ.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisas till dessa.

Motionärerna åsyfta höjande av stödjordbrukens avkastning genom vidtagande av vissa åtgärder. Sålunda borde ett adressregister över småbrukare upprättas med ledning av hos arbetarsmåbruks- och egnahemsnämnder tillgängliga uppgifter. Vidare borde en periodisk tidskrift utgivas, i vilken anvisningar skulle lämnas såväl beträffande vilka livsmedel, som i första hand borde framställas å ifrågavarande jordbruk, som i fråga om föreliggande möjligheters utnyttjande i övrigt. I undervisningssyfte borde även press och radio komma till användning. Som lämpligt organ för handhavande av berörda verksamhet föreslås statens livsmedelskommission.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttranden över motionerna från lantbruksstyrelsen och egnahemsstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har anfört följande.

De åtgärder, som enligt såväl motionärernas som lantbruksstyrelsens mening erfordras, synas böra inriktas så, att befolkningen kan erhålla tillräcklig mängd av såväl *energigivande* födoämnen, såsom olika sädesslag, fett och socker, som även *skyddsfödoämnen*, rika på vitaminer och mineralämnen, såsom mjölk och s. k. köksväxter samt frukt och bär. Numera vunen kännedom om sammanhanget mellan kostens sammansättning och folkhäl-

san påkallar en viss omläggning av jordbruksproduktionen. Härtill har lantbruksstyrelsen i samverkan med livsmedelskommissionen också tagit hänsyn vid redan vidtagna åtgärder för att i nuvarande läge genom ändamålsenlig produktionsinriktning söka göra landet i största möjliga grad självförsörjande.

Med hänsyn till stödjordbrukens syfte att skapa tillskott till familjeförsörjningen är det givetvis av stort intresse att tillse, att å dessa mindre jordbruk odlas sådana för direkt konsumtion inom brukarens familj avsedda vegetabilier, som giva största möjliga skördeutbyte på minsta möjliga areal, alltså växter, som icke äro avsedda att komma till användning vid djurproduktion. Produktionen av animalier medför nämligen högst avsevärda energiförluster. Under sådana förhållanden bör vid stödjordbruken stor vikt läggas vid odling av potatis, köksväxter (rotsaker, kål, baljväxter m. m.) och bär samt — upp till gränsen för fruktträds trivsel — av frukt.

I avsikt att främja köksväxt- och bärodlingen för det egna hushållets behov icke minst bland småbrukarna har redan igångsatts upplysningsverksamhet på området. Sålunda har utarbetats en av livsmedelskommissionen kostnadsfritt tillhandahållen broschyr, vartill olika föredragshållare vid sina radioföredrag komma att hänvisa. Intill den 12 mars har av radiolvssnare rekviderats cirka 13,000 broschyrer och då antalet fackliga radioföredrag — olika för olika landsdelar — fram till den 21 april blir i allt 17, är det att förvänta, icke blott att denna tryckta vägledning skall få mycket stor spridning utan även att radioföredragen skola medföra åsyftad nytta. Det är vidare meningen, att en liknande upplysningsverksamhet skall bedrivas från och med stundande sommar och höst för att meddela kunskap om samma produkters tillvaratagande, användning och vinterförvaring.

Speciellt för Norrlands behov har genom lantbruksstyrelsens försorg sedan år 1933 i samarbete med hushållningssällskapen anordnats ambulerande praktiska trädgårdskurser, som omfatta sex dagar och äro fördelade på tre 2-dagars kurser. Dessa kurser i vilka deltagit en person — man eller kvinna — från varje gård eller lägenhet, i den by, där kursen förlagts, hava varit livligt uppskattade. Under år 1939 anordnades sålunda inom de fem nordligaste länen 49 sådana ambulerande kurser för sammanlagt 546 deltagare och innevarande år äro 52 kurser planerade. I den mån tillgång finnes till instruktörer och medel kunna disponeras, kan givetvis denna kursform utvecklas att omfatta även annan praktisk vägledning än köksväxtodling. Förutom dylika kurser anordnas vid Norrlands trädgårdsskola i Söråker 10-dagars kurser för småbrukare samt trädgårdsskötarkurser, varjämte 5-månaders trädgårdskurser numera anordnas vid fem av Norrlands folkskolor. I detta sammanhang får givetvis icke bortses från inom olika delar av landet anordnade jordbruks- och specialkurser för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor, ej heller från den kontinuerliga vägledning, som lämnas av konsulenter och vandringsrättare samt genom för småbruksbefolkning anordnade studieresor.

Då vidare livsmedelsnämnderna inom respektive orter säkerligen äro medvetna om den aktuella situationens krav, torde även från deras sida åtgärder komma att vidtagas för att rikta stödjordbrukarnas uppmärksamhet på deras möjlighet av ökad och rationaliserad produktion.

Då erfarenheten visar, att framgången av all undervisning är i hög grad beroende av sådan praktisk vägledning, som ovan sagts och som redan i betydande utsträckning satts i tillämpning, synes teoretisk undervisning, utöver den som redan meddelas genom radio och dagspress, icke för närvarande vara direkt påkallad.

Motionärernas förslag om utgivande av en speciell periodisk tidskrift för stödjordbrukens behov synes lida av den svagheten, att i en sådan publikation svårligen kan lämnas en vägledning, som lämpar sig ens för ett mera begränsat antal innehavare av stödjordbruk, vilka äro spridda över hela landet med dess skiftande klimat- och jordmånsförhållanden och vilka i övrigt bedrivs under de mest varierande förutsättningar.

Egnahemsstyrelsens utlåtande har följande lydelse.

Skilnad brukar numera göras mellan stödjordbruk och ofullständiga jordbruk. Såsom stödjordbruk betraktas jordbruk, som är avsett att bereda innehavaren och hans familj sysselsättning och tillskott till försörjningen vid sidan av annat förvärvsarbete. I den mån tillgång till sådant arbete finnes, föreligger uppenbarligen ej anledning för staten att uppmuntra innehavare av stödjordbruk till sådan förstärkning av jordbruket, att skötseln av detta försvårar utförandet av det arbete, som utgör huvudsaklig förvärvskälla för honom. Emellertid är det naturligtvis i princip önskvärt att, såsom i motionerna framhålles, stödjordbrukens avkastning höjes och deras livsmedelsproduktion anpassas efter tidsförhållandena. Dessa önskemål ha avseende å såväl små som stora jordbruk, men en omläggning av produktionen på stödjordbruket måste såtillvida få mindre räckvidd, som ifrågavarande jordbruk väsentligen syfta på att tillgodose innehavarnas eget livsmedelsbehov. I den mån åtgärder erfordras till vägledning för jordbrukarna i deras produktion — exempelvis genom av livsmedelskommissionen bedriven upplysningsverksamhet i tidningspress och radio — torde denna vägledning även kunna komma innehavarna av stödjordbruk till del utan sådana särskilda anordningar med en speciell organisation, adressregister m. m., som förordats av motionärerna.

Vad härefter angår de ofullständiga jordbruket, d. v. s. jordbruk som utgör brukarens enda eller huvudsakliga förvärvskälla men som icke har tillräcklig bärkraft för att ge brukaren full bärning, utgöra dessa jordbruk av naturliga skäl en företagsform, som icke är tillfredsställande. Ett viktigt led i den omläggning av egnahemsverksamheten, varom beslut fattats vid 1939 års lagtima riksdag, består däri att åtgärderna för förstärkning av ofullständiga jordbruk intensifieras. Detta arbete måste emellertid under alla förhållanden läggas på relativt lång sikt och kan knappast bli av betydelse ur synpunkten av landets livsmedelsförsörjning i det nu aktuella läget. I vad gäller behovet av särskilda anordningar för anpassning av livsmedelsproduktionen efter de nuvarande tidsförhållandena må hänvisas till vad nyss anförts i avseende å stödjordbruket.

Egnahemsstyrelsen, som är medveten om betydelsen av en anpassning av livsmedelsproduktionen efter tidsförhållandena liksom även om angelägenheten av att de ofullständiga jordbruket förstärkas, är på grund av vad ovan anförts icke övertygad om att det syfte, som avsetts i motionerna, lämpligen kan vinnas genom sådana särskilda anordningar, som förordats av motionärerna.

Syftet med ifrågavarande motioner synes utskottet behjärtansvärt. Såsom av lantbruksstyrelsens yttrande framgår, synas emellertid ett flertal åtgärder redan vara vidtagna i syfte att höja småbrukens avkastning och bringa deras produktion i större överensstämmelse med den moderna näringsfysiologiens krav. De av motionärerna föreslagna ytterligare åtgärderna i berörda avseende torde knappast vara ägnade att medföra ett snabbare uppnående av nämnda mål. Ifrågasättas kan vidare, huruvida statens livs-

Utskottet.

medelskommission med dess nuvarande organisation kan anses lämpad för handhavandet av de föreslagna uppgifterna. Slutligen vill det synas utskottet, som om det rådande statsfinansiella läget knappast medgiver beviljandet av ett särskilt anslag för ifrågavarande ändamål.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 88 och II: 153 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1940.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 26.